

Uchwała z dnia 5 grudnia 2007 r.

II PZP 7/07

Przewodniczący SSN Jerzy Kuźniar (sprawozdawca), Sędziowie SN: Jolanta Strusińska-Żukowska, Małgorzata Wrębiakowska-Marzec.

Sąd Najwyższy po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 5 grudnia 2007 r. sprawy z powództwa Michała M. przeciwko „N.P.” Spółce z o.o. w W. o odszkodowanie i ustalenie stosowania mobbingu, na skutek zagadnienia prawnego przekazanego postanowieniem Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 29 sierpnia 2007 r. [...]

„czy w sprawach roszczenia pracownika z zakresu prawa pracy, w których wartość przedmiotu sporu przekracza 50.000 zł, pracownik jest zwolniony od ponoszenia opłaty od wniesionego pozwu stosownie do art. 96 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 28 lipca 2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 167, poz. 1398 ze zm.) ?”

p o d j ą ł uchwałę:

W sprawach o roszczenia pracownika z zakresu prawa pracy, w których wartość przedmiotu sporu przekracza 50.000 zł, pracownik wnoszący powództwo ma obowiązek uiszczenia opłaty stosunkowej od pozwu (art. 96 ust. 1 pkt 4 w związku z art. 35 ust. 1 zdanie 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych - Dz.U. Nr 167, poz. 1398 ze zm.).

U z a s a d n i e

Przytoczone w sentencji uchwały zagadnienie prawne wyłoniło się przy rozpoznawaniu zażalenia powoda Michała M. na zarządzenie Przewodniczącego [...] Wydziału Pracy Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 19 czerwca 2007 r. [...], o ustaleniu opłaty od pozwu na kwotę 27.875,00 zł po uprzednim przeliczeniu podanej przez powoda wartości przedmiotu sporu 150.000 euro na złote polskie i ustaleniu wartości przedmiotu sporu na 557.500,00 zł. Powód Michał M. w pozwie przeciwko

N.P. -Spółce z o.o. w W. wystąpił z roszczeniem o odszkodowanie w kwocie 150.000 euro z tytułu szkody na osobie spowodowanej stosowaniem w stosunku do niego mobbingu w miejscu pracy (art. 94³ k.p.). Powód został wezwany do uiszczenia stosunkowej opłaty sądowej od pozwu w kwocie 27.875,00 zł zarządzeniem Przewodniczącej [...] Wydziału Pracy Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 19 czerwca 2007 r.

W zażaleniu na powyższe zarządzenie powód podniósł, że nie ma obowiązku ponoszenia kosztów sądowych, powołując się na art. 96 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 167, poz. 1398 ze zm.), zgodnie z którym nie ma obowiązku uiszczania kosztów sądowych strona w sprawach związanych z ochroną zdrowia psychicznego. Powód wskazał, że w następstwie stosowania mobbingu jego stan psychiczny zaczął odbiegać od normy w stopniu powodującym obecnie brak zdolności do podjęcia pracy, a zatem nie powinien ponosić żadnych kosztów sądowych. Powód powołał się także na art. 102 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, regulujący sądowe zwolnienie od kosztów sądowych.

Sąd Apelacyjny, rozpatrując zażalenie powoda, uznał, że do ponoszenia kosztów sądowych w sprawie wniesionej przez powoda mają zastosowanie przepisy art. 96 ust. 1 pkt 4 w związku z art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Na podstawie art. 96 ust. 1 pkt 4 tej ustawy, nie ma obowiązku uiszczania kosztów sądowych pracownik wnoszący powództwo, z zastrzeżeniem art. 35, który stanowi że „w sprawach z zakresu prawa pracy pobiera się opłatę podstawową w kwocie 30 zł wyłącznie od apelacji, zażalenia, skargi kasacyjnej i skargi o stwierdzenie niegodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Jednakże w sprawach, w których wartość przedmiotu sporu przewyższa kwotę 50.000 zł, pobiera się od wszystkich podlegających opłacie pism procesowych opłatę stosunkową”. Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu pytania prawnego podniósł, że możliwe są dwa sposoby wykładni art. 35 ust. 1 zdanie drugie ustawy. Wskazany przepis może być wykładany w taki sposób, że w sprawie wytoczonej przez pracownika, w której wartość przedmiotu sporu przekracza 50.000 zł, pracownik nie ponosi żadnych kosztów sądowych oprócz opłaty stosunkowej od pism wymienionych w art. 35 ust. 1 zdanie pierwsze ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, a mianowicie od apelacji, zażalenia, skargi kasacyjnej i skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. W konsekwencji pracownik w sprawie z jego po-

wództwa, gdy wartość przedmiotu sporu przewyższa 50.000 zł, powinien ponosić opłaty wyłącznie od apelacji, zażalenia, skargi kasacyjnej i skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, a wartość przedmiotu sporu będzie miała jedynie wpływ na rodzaj tych opłat (stała lub stosunkowa). Za taką wykładnią tego przepisu przemawia to, że oba przepisy zawarte zostały w tej samej jednostce systematyzacyjnej, dlatego zdania drugiego art. 35 ust. 1 ustawy nie można wyklądać bez związku ze zdaniem pierwszym tej normy prawnej. W konsekwencji zwrot ze zdania pierwszego ograniczający „wyłącznie” pisma wymienione w tym przepisie nie miałyby racji bytu, gdyby następujące po nim sformułowanie nie pozostawało z nim w związku funkcyjnym (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 27 marca 2007 r., II PZP 1/07). Szczególnie, że ustawodawca wprowadził zasadę zwolnienia pracownika nie tylko z opłat sądowych, ale w najszerszym zakresie, bo z konieczności ponoszenia kosztów sądowych. Gdyby zamiar ustawodawcy był inny, to art. 96 ust. 1 pkt 4 ustawy o kosztach powinien mieć inne brzmienie oraz inna powinna być systematyka przepisów, a więc oba opisane stany faktyczne byłyby wtedy uregulowane w oddzielnych artykułach. Sąd Apelacyjny, przedstawiając argumenty przemawiające za powyższą wykładnią art. 35 ust. 1 zdanie drugie ustawy, powołał się na uchwały Sądu Najwyższego z dnia 5 marca 2007 r., I PZP 1/07 (OSNP 2007 nr 19-20, poz. 269) i z dnia 27 marca 2007 r., II PZP 1/07 (OSNP 2007 nr 19-20, poz. 270), w których uzasadnieniach wskazano, że art. 35 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych nie reguluje zwolnienia od opłat sądowych, a tylko wysokość opłat, co wynika z umiejscowienia tego artykułu w rozdziale ustawy zatytułowanym „Wysokość opłat w procesie”. Zwolnienie od kosztów sądowych pracownika dochodzącego roszczeń reguluje art. 96 ust. 1 pkt 4 tej ustawy.

Jednocześnie Sąd Apelacyjny zauważył, że art. 35 ust. 1 zdanie drugie ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych może być wykładany również w ten sposób, że pracownik ma obowiązek wniesienia opłaty stosunkowej od pozwu, gdy wartość przedmiotu sporu przewyższa 50.000 zł. Za taką wykładnią tego przepisu przemawiają przede wszystkim zasady wykładni językowej. W art. 35 ust. 1 zdanie drugie ustawy nie zostały przewidziane żadne ograniczenia, gdy chodzi o pisma procesowe, od których ma być wnoszona opłata. Jeżeli ustawodawca zamierzałby ograniczyć wnoszenie opłat stosunkowych tylko do apelacji, zażalenia, skargi kasacyjnej i skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, to wskazałby w tym przepisie, że chodzi o pisma wymienione w art. 35 ust. 1 zdanie pierw-

sze ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Dlatego zwrotu „od wszystkich podlegających opłacie pism procesowych” nie można utożsamiać tylko z pismami wymienionymi w zdaniu pierwszym art. 35 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, ale należy przyjąć, że chodzi o wszystkie pisma podlegające opłacie na zasadach zawartych w ustawie o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, a więc także o pozew pracownika. Podobny pogląd został wyrażony w doktrynie (por. K. Gonera, Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Komentarz., Warszawa 2006, s. 187; A. Górski, L. Walentynowicz, Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Ustawa i orzekanie. Komentarz praktyczny, Warszawa 2007).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd Apelacyjny w pytaniu prawnym zwrócił się w istocie rzeczy o wykładnię art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, powołanego w art. 96 ust. 1 pkt 4 tej ustawy, a nie o wykładnię samego art. 96 ust. 1 pkt 4 tej ustawy. Ten ostatni przepis stanowi, że nie mają obowiązku uiszczania kosztów sądowych pracownik wnoszący powództwo lub strona wnosząca odwołanie do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych, z zastrzeżeniem art. 35 i art. 36. Użyty we wskazanym przepisie zwrot „z zastrzeżeniem art. 35 i art. 36” wskazuje, że zwolnienie pracownika i ubezpieczonego od uiszczania kosztów sądowych nie jest bezwzględne i istnieją od niego wyjątki określone w art. 35 (sprawy z zakresu prawa pracy) i w art. 36 (sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych). Przepis art. 96 ust. 1 pkt 4 ustawy nie rozstrzyga więc, jakie są wyjątki od obowiązku uiszczania kosztów sądowych przez pracownika i ubezpieczonego, gdyż o tym rozstrzygają art. 35 i art. 36 tej ustawy. Wynika natomiast z niego, że zwolnienie pracownika i ubezpieczonego od obowiązku uiszczania kosztów sądowych, gdy są powodami w sprawie, stanowi zasadę, a przepisy ustanawiające wyjątki od tej zasady muszą być wykładane ściśle. Przepis art. 35 ustawy o kosztach sądowych stanowi w ust. 1: „w sprawach z zakresu prawa pracy pobiera się opłatę podstawową w kwocie 30 zł wyłącznie od apelacji, zażalenia, skargi kasacyjnej i skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Jednakże w sprawach, w których wartość przedmiotu sporu przewyższa kwotę 50.000 zł, pobiera się od wszystkich podlegających opłacie pism procesowych opłatę stosunkową”. Ze zdania pierwszego art. 35 ust. 1 ustawy o kosztach wynika, że w sprawach z zakresu prawa pracy pobiera się opłatę podsta-

wową w kwocie 30 zł wyłącznie od apelacji, zażalenia, skargi kasacyjnej i skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Zdanie drugie rozpoczyna się partykułą „jednakże”, co wskazuje, że w tym zdaniu wprowadzone jest odstępstwo od reguły wyrażonej w zdaniu pierwszym. Z dalszej części zdania drugiego wynika, że odstępstwo ma zastosowanie w sytuacji, gdy wartość przedmiotu sporu przewyższa 50.000 zł, a jednocześnie, że jest to odstępstwo podwójne: po pierwsze, gdy chodzi o pisma podlegające opłacie (opłatę pobiera się „od wszystkich pism procesowych podlegających opłacie”, i po drugie, gdy chodzi o wysokość opłaty, pobiera się „opłatę stosunkową”). Z punktu widzenia językowego całość wypowiedzi normatywnej zawartej w art. 35 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych jest spójna, a zdanie pierwsze i zdanie drugie pozostają ze sobą w związku logicznym. Ustawodawca mógł w zdaniu drugim art. 35 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w całości wyłączyć ustanowione w art. 96 ust. 1 pkt 4 wskazanej ustawy zwolnienie pracownika dochodzącego roszczeń od uiszczania kosztów sądowych w stosunku do opłat, gdy wartość przedmiotu sporu przewyższa 50.000 zł. W art. 35 ust. 1 zdanie drugie ustawy o kosztach sądowych został użyty zwrot „wszystkie pisma podlegające opłacie”. Tylko przy uznaniu, że ten zwrot oznacza pisma wymienione w art. 35 ust. 1 zdanie pierwsze wskazanej ustawy, byłoby uzasadnione stanowisko, że pracownik nie ma obowiązku uiszczania opłaty od pozwu, gdy wartość przedmiotu sporu przewyższa 50.000 zł. Taka interpretacja tego zwrotu prowadziłaby jednak przede wszystkim do pozbawienia wskazanego zwrotu jakiegokolwiek znaczenia normatywnego przy ustalaniu treści normy prawnej zawartej w art. 35 ust. 1 zdanie drugie ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Zwrot „wszystkie pisma podlegające opłacie” w zdaniu drugim art. 35 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych byłby oczywiście zbędny, gdyby miał oznaczać tylko pisma wymienione w zdaniu pierwszym art. 35 ust. 1 tej ustawy.

W doktrynie powszechnie przyjęte jest stanowisko, że z art. 35 ust. 1 zdanie drugie w związku z art. 96 ust. 1 pkt 4 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych wynika, że w sprawach z zakresu prawa pracy z powództwa pracownika o roszczenia majątkowe, gdy wartość przedmiotu sporu przewyższa kwotę 50.000 zł, pobiera się opłaty na zasadach ogólnych od wszystkich pism podlegających opłacie, w tym również od pozwu. Zwolnienie pracownika od uiszczania kosztów sądowych na podstawie art. 96 ust. 1 pkt 4 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych

jest w omawianych sprawach całkowicie wyłączone w stosunku do opłat sądowych. Przykładowo można tu wskazać na komentarze do ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (K. Gonera: Komentarz do ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, Warszawa 2006, s. 170-171; A. Zieliński: Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Komentarz., wyd. 6, Warszawa 2007, s. 178-179; A. Oklejak, M. Sorysz: Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Komentarz., Warszawa 2007, s. 162).

Przepis art. 35 ust. 1 zdanie drugie ustawy był już przedmiotem wykładni Sądu Najwyższego w uchwale z dnia 11 września 2007 r., II PZP 5/07 (jeszcze nieopublikowana), w której rozstrzygnięto zagadnienie prawne, w jakiej wysokości pracodawca ma uiścić opłatę od apelacji w sprawie z powództwa pracownika, gdy wartość przedmiotu sporu przewyższa 50.000 zł, a wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa od tej kwoty. W uzasadnieniu uchwały zamieszczono jednak ogólniejsze wyjaśnienia dotyczące wykładni całego art. 35 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, z których wypływa wniosek, że w sprawie z powództwa pracownika, w której wartość przedmiotu sporu przewyższa kwotę 50.000 zł, pracownik ma obowiązek wniesienia opłaty stosunkowej od pozwu. We fragmencie uzasadnienia uchwały zawierającym ogólniejsze wyjaśnienia dotyczące wykładni art. 35 ust. 1 zdanie drugie ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych Sąd Najwyższy stwierdził, że „zastrzeżenie zawarte w zdaniu drugim art. 35 ust. 1 powinno być zamieszczone w przepisie jako pierwsze, gdyż oznacza w zakresie opłat sądowych wyłączenie z generalnego zwolnienia od obowiązku uiszczenia kosztów sądowych, zawartego w art. 96 ust. 1 pkt 4, pewnej kategorii spraw z powództwa pracownika. Przepis art. 35 ust. 1 byłby wówczas bardziej zrozumiały, gdyż byłoby jasne, że opłata podstawowa, o której mowa w zdaniu pierwszym, nie odnosi się do spraw wyłączonych ze zwolnienia. Użycie w zdaniu drugim sformułowania: «w sprawach, w których wartość przedmiotu sporu przewyższa kwotę 50000 zł, pobiera się od wszystkich podlegających opłacie pism opłatę stosunkową» oznacza, że sprawy te w zakresie opłat sądowych są traktowane tak jak wszystkie sprawy cywilne rozpoznawane na zasadach ogólnych. Pozew, w którym pracownik żąda kwoty wyższej niż 50.000 zł, podlega opłacie stosunkowej obliczonej od wartości przedmiotu sporu, natomiast opłata od apelacji lub innego środka zaskarżenia liczona jest od wartości przedmiotu zaskarżenia. Jeżeli roszczenie przewyższające 50.000 zł zostanie uwzględnione w części nieprzekraczającej 50.000 zł, a część, w której żądanie zostało oddalone również nie przekracza tej kwoty, w przypadku zaskarżenia wyroku

przez obie strony każda z nich uiszcza opłatę stosunkową obliczoną od wskazanej w apelacji wartości przedmiotu zaskarżenia. W sprawie z powództwa pracownika, w której żądał on w pozwie kwoty wyższej niż 50.000 zł, zdanie pierwsze przepisu art. 35 ust. 1 nie ma w ogóle zastosowania. Niezależnie od tego, która ze stron zaskarży wyrok i w jakiej części, nie ma możliwości zastąpienia opłaty stosunkowej obliczanej na zasadach ogólnych opłatą podstawową określoną w zdaniu pierwszym". Przedstawione wyżej twierdzenie można również wyprowadzić z uzasadnień orzeczeń Sądu Najwyższego, w których dokonał on wykładni art. 35 ust. 1 zdanie pierwsze ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych wskazując, że w sprawach z zakresu prawa pracy zarówno z powództwa pracownika, jak i z powództwa pracodawcy, w których wartość przedmiotu sporu nie przewyższa 50.000 zł, pobiera się opłatę podstawową w wysokości 30 zł od apelacji, zażalenia, skargi kasacyjnej i skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, natomiast ten przepis nie reguluje zwolnienia od opłat sądowych i w tych sprawach pobiera się od pozostałych pism procesowych opłaty na zasadach i w wysokości określonych w innych przepisach ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, a pracownik wnoszący powództwo jest zwolniony od uiszczania opłat od pozostałych pism procesowych w tych sprawach na podstawie art. 96 ust. 1 pkt 4 wskazanej ustawy (zob. między innymi: postanowienie z dnia 19 lutego 2007 r., I PZ 38/06, niepublikowane, uchwałę z dnia 9 stycznia 2007 r., II PZP 5/06, OSNP 2007 nr 11-12, poz. 152, uchwałę z dnia 5 marca 2007 r., I PZP 1/07, OSNP 2007 nr 19-20, poz. 269, uchwałę z dnia 27 marca 2007 r., II PZP 1/07, OSNP 2007 nr 19-20, poz. 270, postanowienie z dnia 25 kwietnia 2007 r., II PZ 63/06, niepublikowane).

Tym się kierując, podjęto uchwałę jak w sentencji.

=====